

НАДІЯ КОСТЯНТИНІВНА КОВАЛЕНКО

(до 80-річчя від дня народження)

Відомий український вчений-мікробіолог, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державних премій в області науки і техніки України, лауреат премії ім. І.І. Мечнікова НАН України.

Н.К. Коваленко народилася 19 грудня 1937 р. в м. Мінськ (Білорусь) в родині службовців. Закінчила середню школу з медаллю й поступила на лікувальний факультет Медичного інституту в Мінську. Після закінчення направлена в Білоруський науково-дослідний санітарно-гігієнічний інститут МЗ Білорусі як науковий співробітник-лікар (1961 р.). З 1966 р. наукова діяльність Н.К. Коваленко тісно пов'язана з Інститутом мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України, відділом фізіології промислових мікроорганізмів, де вона пройшла шлях від аспіранта (1966-1969 рр.), кандидата біологічних наук (1971 р.), старшого наукового співробітника (1975 р.), провідного наукового співробітника (1986 р.). У 1991р. захистила докторську дисертацію.

Наукова діяльність Надії Костянтинівни пов'язана з вивченням біології молочнокислих бактерій. Її дослідження допомогли з'ясувати особливості екології, фізіології, ідентифікації молочнокислих бактерій; вперше запропоновані екологічні підходи в систематиці цієї групи мікроорганізмів; визначені домінуючі види лактобактерій в різних екосистемах, показано, що направленість метаболізму цих бактерій визначається впливом умов середовища існування.

Досліджуючи мікробіологічні аспекти феномена довголіття, вона працювала у складі радянсько-американської комплексної експедиції в Абхазії у 1978 – 1981 рр. Велику увагу Н.К. Коваленко приділяє вивченню молочнокислих бактерій і біфідобактерій

шлунково-кишкового тракту людей в нормі та патології. На прикладі досліджень мікробіоти довгожителів і членів їх сімей вона показала, що лактофлора формується вже з перших років життя, є показником здорового мікробного ценозу і тісно корелює з особливостями харчування, створюючи умови уповільненого старіння організму людини. Для уточнення систематичного положення штамів поряд з дослідженнями фенотипових ознак Н.К. Коваленко застосувала молекулярно-генетичні методи. Значна увага у роботах Н.К. Коваленко приділена природі взаємовідносин лактобактерій між собою й організмом людей різних вікових груп, в тому числі новонароджених дітей і вагітних жінок.

Разом із молодими співробітниками її групи Надія Костянтинівна створила колекцію промислово важливих штамів молочнокислих бактерій і біфідобактерій, запропонувала критерії добору і селекції штамів з високою біологічною активністю та безпечністю, які покладено в основу створення нових лікувально-профілактичних пробіотичних препаратів і продуктів функціонального харчування. Ці роботи сприяли розробці принципів регулювання життєдіяльності лактобактерій в окремих екосистемах.

Н.К. Коваленко успішно впровадила наукові досягнення у практику. Отримано нові пробіотичні препарати: Лактосан, Лактин, Бовілакт, Літосил; продукти функціонального харчування: Геролакт, Лактогеровіт, Буряковий напій, які мають велике значення для підтримки здоров'я населення в Україні. Придбані ліцензії на продукт «Геролакт» фірмами Данії і ПАР свідчать про визнання робіт Н.К. Коваленко і її колег-геронтологів та технологів за кордоном. На сьогоднішній день «Геролакт» успішно впроваджений в Україні. Ці роботи були високо оцінені, про що свідчить присудження двох Державних премій України в області науки і техніки (1989 р, 1997 р.) і премії НАН України ім. І.І. Мечнікова (2006 р.).

Під керівництвом Н.К. Коваленко в ІМВ НАНУ було створено консультативно-контрольну лабораторію з експертизи біологічної активності виробничих штамів мікроорганізмів, біопрепаратів і продуктів. В подальшому лабораторії надано самостійний статус і перетворено в лабораторію з контролю якості біопрепаратів і пробіотиків, атестовану МОЗ України, з якою Надія Костянтинівна активно співпрацює.

Н.К. Коваленко добре відома як провідний вчений-мікробіолог, роботи якої мають першорядне значення для біологічної науки. Вона є автором понад 220 наукових праць, серед яких монографія, 22 авторських свідоцтва і патенти. Під її керівництвом виконано і захищено 12 кандидатських дисертацій, вона – є консультантом низки докторських дисертацій. У різні роки читала лекції студентам, керувала курсовими і дипломними проектами в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка і Національному університеті біоресурсів і природокористування України.

Самовіддана праця Н.К. Коваленко оцінена високими званнями: «Винахідник року Національної академії наук України», «Заслуже-

ний діяч науки і техніки України»; нагородами: медаллю «За трудову доблесть», орденом княгині Ольги III ступеня, відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни».

Надія Костянтинівна – відкрита і доступна. Люди йдуть до неї за порадою зі своїми непростими проблемами.

Щиро вітаємо Надію Костянтинівну Коваленко з ювілеєм, зичимо міцного здоров'я, натхнення, подальших творчих звершень.

*Колектив Інституту мікробіології і вірусології
ім. Д.К. Заболотного, Відділ фізіології промислових
мікроорганізмів,*

Товариство мікробіологів України ім. С.М. Виноградського,

Редколегія і редакція «Мікробіологічного журналу»